

גילוי מדהים בגולן:

מהו פשר המעגלים

המיסתוריים שניבנו

לפני 5000 שנה?

רק אז נשא הכוחן הגדול את ידיו אל מול החשיב כה והתחנן להשיב את רוע הגזירה. שבע פעמים קרא הכוחן הגדול לאלים, ובפעם השביעית נענו האלים לתחינותיו, ורמת-הגולן הוארה שנית באור השמש.

מישלחת הסקר

אמת היא, כי החיים בשלהי המאה העשרים, חדלו זה-מכבר להתרשם מליקויי-חמה, ואף ילדי בית-הספר היסודי מתייחסים אל התופעה הזאת בטיבעיות ברורה. אולם לא פלאיות הליקוי — תידון הפעם, ולא כישרונו הדרמטי של אותו כוחן גדול מרמת-הגולן, שידע לנצל את ליקוי המאורות לטובת עמיתיו-למיקצוע, אלא דבר אחר.

כיצד ידע אותו כוחן קדמון, אשר חי לפני כחמשת אלפי שנים ויותר, בתקופת הברונזה הקדומה, על המועד המדויק של ליקוי-החמה, ובאלו שיטות השתמש לחי-שזבים האסטרונומיים הללו?

בחורף הגשום של שנת 1968, מייד לאחר מלחמת ששת הימים, הגיעה לרמת-הגולן משלחת ארכיאולוגים, אשר נשלחה מטעם האגודה לסקר בישראל. מטרת קבוצת הארכיאולוגים הזאת הייתה לסקור את רמת-הגולן, שהיתה בחינת נעלם במחקר הגיאוגרפי-היסטורי המודרני. משלחת הסוקרים הזו יצאה בשתי חוליות, האחת בראש-שותה של הארכיאולוגית הנודעת ד"ר קלייר אפשטיין, והאחרת בראשותו של שמריהו גוטמן.

כאשר הגיע גוטמן לרמה הוא התכוון לחקור שדה דולמנים, אשר — לפי ידיעות מוקדמות — אמורים להימצא צפונית לקיבוץ רמת-מגשימים. הדולמן הוא מעין "חדר קבורה" מלבני, הבנוי מאבנים גדולות במיור חד, פרט לאיזור זה נתגלו דולמנים גם באנגליה ובחבל ברטון אשר בצרפת.

אבל גוטמן לא יכול לשער איוו הפתעה ממתנח לו ליד שדה הדולמנים הזה — כאשר הגיעו הסוקרים למי-שור, התגלה לפנייהם מה שהוגדר אחריכך כתגלית החשיר בה ביותר בסקר הגולן.

מהלך שיבעת קילומטרים צפונית לרמת-מגשימים, ליד אחד מיובלי נחל דליות, ובמרחק של כשני קילומטרים צפונית משרידי דרך רומית קדומה החוצה את הרמה ממזרח למערב, ניצבה אותה "תגלית חשובה ביותר", הידועה כיום כמיקדש האסטרונומי — רוג'ם אל-הירי. רוג'ם אל-הירי בנוי ממערכת בת ארבעה מעגלים רחבי ידיים, נתונים זה בתוך זה, בעלי מרכז משותף, כשקוטרו המעגל החיצון הוא 150 מטרים. בניית האתר, דומה לבניית חומות המיתחמים באתרים גוספים בסביבה, בני אותה תקופה — תקופת הברונזה הקדומה, בערך 5,000 עד 3,000 שנים לפני זמננו. במעגל החיצוני שני פתחים ניצבים זה לזה, האחד



הארוך ביותר של השנה. מימין למוט השחור ניתן לראות את הגיזדר, ומשמאלו את תל-פאראס. מנקודה אחרת רואים את הזריחה ביום הקצר ביותר.

היום הארוך ביותר

קבוצת חוקרים בצופה מהפתח הצפון-מזרחי לעבר הזריחה ביום

כשלוש-מאות אנשי ברוזה (*) — גברים, נשים וילדים — ניצבו בשולי רחבת המיקדש העגול, אשר במישור רוג'ם אל-הירי, ברמת-הגולן. הנקהלים היו אחר-זו אימה, והמתניו בחרדה להודעת הכוחן הגדול. על המועד המדויק של הכינוס הזה נודעו אנשי הברונזה ימים אחדים קודם-לכן — משרתי המיקדש דאגו להפיץ שמועה, כי לכוחן הגדול נתגלה סוד נורא, ובמשך הימים הללו נקראו האנשים לטהרה ולחזרה בתשובה.

אנשי הברונזה נהגו להתכנס במיקדש רוג'ם אל-הירי בימי חג ומועד, או בכינוס של עצרת-מילחמה, אך הפעם היו הדברים שונים ולא ידועים. שואה עולמית, ספק מבול ספק מהפכת סדום ועמורה, ובשיחזור קטעים נבחרים מהסיפור האכדי הקדום, בדבר עלילות גילגמש, אשר כלל גם אגדה על מבול עתיק, הגבירו את המתה והחשש מפני הודעת הכוחן הגדול. גם הידיעות על היעלמותם המסתורית של הערים סדום ועמורה לא שיפרו את מצב-הרוח הכללי, כידוע, ערים אלו שכנו לחופי ים-המלח, אשר שמו נקרא מאז — ים-המוות ...

אתם המגובשת של אנשי הברונזה על כוחו

תיו המופלאים של הכוחן הגדול מן המיקדש העגול, נבעה מתוך אמונה, כי לכוחן קדמון זה שיה ושיג עם האלים, אשר נהגו לגלות לו העלמות קוסמיות נסתרות. ולמען ההגינות ראוי להוסיף, כי מידיעותיו הכמוסות של הכוחן הזה נהנו שני הצדדים כאחד: האלים ושליחי-הכמורה נהנו מה"תרומות" הנדיבות של המאמינים, ולעם — בתמורה — גילו את מועדי עונות השנה, שעליהם ידע הכוחן הגדול להצביע בדיו-תקופת הברונזה — בערך 5,000 עד 3,000 שנים לפני זמננו.

קנות מדהימה ואשר על פיהן קבעו האיכרים את זמן הזריעה וימי הקציר.

בעוד שעה קלה תחשך הארץ וזה הראשון לאותות כוח-האלים הבלתי מוגבל, הכריז הכוחן הגדול ממרומי גלי-האבנים שבשער המיקדש. "בעוד שעה קלה יבואו האלים קץ לעולם, וכל ה"חוטאים וצרי-האמונה ימוגרו ביד ברזל —", "אולם —" המשך הכוחן בקול תקיף, בניסיון להת-גבר על קריאות הפחד של הנקהלים, "הבה נתפלל — אולי נצליח לשנות את רוע הגזירה ..."

שעה תמימה התפללו האנשים בדבקות, אך תמי-לתם לא הועילה. **ל**פתע, בעודם נושאים עיניהם לשמיים, ראו הנק' הלים כיצד נעלמים חלקים מהשמש. היה זה תהליך איטי אך מתמשך, וכאשר נעלמה השמש כליל המתניו האנשים ברוח שפלה לביצוע גור-דין האלים. בשלב זה רעם בשנית קולו של הכוחן הגדול: "אם, השמעו בקול שליחי האלים, ותעבדום בדבקות כפי שאנו, הכהונים הקדושים, נלמד אתכם, אוכל לחשיב את רוע הגזירה —" "נעשה ונשמע..." לחשו הנקהלים בננים חיזורות.

האיש מתה

בצפון-מזרח, והשני בדרום-מזרח. במרכז כל אחד מן הפתחים הללו מתנשא גל-אבנים גבוה במיוחד, ומשני עבריו קירות אבן, אשר הובילו את הארכיאולוגים לכיוון מרכז האתר. גם במרכז המעגלים גילו חוקרים גל אבנים בגובה עצום — עד עשרה מטרים מעל לקרקע. כשאליו צמוד חצי-מעגל נוסף. נדהם מהמימצא המיוחד הזה, שאין לו אחיורע במזרח הקדמון, כתב גוטמן בדו"ח הארכיאולוגי הראשוני, כי לא עלה בידו לעמוד על תוכניתו המדויקת של האתר, כשם שלא הצליחו החוקרים לברר את תכליתו.

הפיתרון וההיבטים

אחד המאמין שהוא יודע להצביע על תפקידו המוגדר של רוג'ם אל-הירי, הוא הגיאולוג יהושוע יצחקי. מרצה במגמה לפרהיסטוריה באוניברסיטת תל-אביב. "רוג'ם אל-הירי הוא מיקדש קלנדרלי (לוח-שנה) קדום, אשר שימש בעיקר כמיצפה שמש וירח", טוען יצחקי. "וכמכשיר ראשון במעלה, לפינוג לוח-שנה פשוט ומדויק". למשל, אם אדם ניצב בכניסת הפתח הצפון-מזרחי, ומביט בין שני הרי-הגשש הכבויים, הגיזדר ותל-פאראס, הוא רואה את הזריחה ביניהם ביום הארוך ביותר של השנה, וכאשר מביטים מבעד לפתח השני, ואל נקודות